

ΤΟΜΟΣ 4. (1924)

ΤΕΥΧΟΣ Α'.

ΑΡΧΕΙΟΝ
ΤΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

—ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ—

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΔΗΜΗΤΡ. ΚΑΛΙΤΣΘΥΝΑΚΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Γ. Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
1924

Ἐξεδόθη τὴν 31. Μαρτίου 1924.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ (Α' Τεύχους 1924).

I. ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ

	Σελίς
Ἀνδρεάδου Ἀνδρ. : Ἡ πέμπτη διεθνὴς συνδιάσκεψις τῆς ἐργασίας	1
Χαριτάκη Θ. : Ἡ ἐν τῇ βιομηχανίᾳ διοικήσις καὶ γενικώτερα αὐτῆς ἐφαρμογαὶ κατὰ τὸν H. Fayol	7
Τουρνάκη I. : Κριτικὴ τοῦ νέου Ἀγγλικοῦ Οἰκονομικοῦ προγράμματος	65
Τσιτσεκλή Ἀγγ. : Κοινωνικαὶ διατάξεις μεταπολεμικῶν πολιτευμάτων	71
Σιμωνίδου Β. : Τὸ ἀγροτικὸν πρόβλημα	87
Διομήδους Ἀλ. : Εἰσηγητήριος ἐκθεσίς ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1923.	97

II. ΚΡΙΤΙΚΑΙ

Politis N. : Recueil des Arbitrages internationaux. Τόμος Β' 1856 — 1872. Παρίσιοι 1924 σελ. 1054 (Ἀνδρ. Ἀνδρεάδου).	125
Duguit L. — Σβώλου Ἀλ. : Τὸ κοινωνικὸν δίκαιον, τὸ ἀτομικὸν δίκαιον καὶ ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Κράτους. Ἀθῆναι (Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἐλευθερουδάκης») 1923 Γ. Μαριδάκης	126

III. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Φιλοσοφία καὶ Κοινωνικὴ ἐπιστήμη. — 2. Οἰκονομικαὶ ἐπιστήμαι (1—10). — 3. Σοσιαλισμός. — 4. Γενικὴ πολιτικὴ. — 5. Νομική. — 6. Ἱστορία. — 7. Ποικίλα (1—3)	135—138
--	---------

Πᾶσα ἀποστολὴ ἀφορᾷσα τὸ «Ἀρχεῖον» (ἐπιστολαί, χειρόγραφα, βιβλία, συνδρομαί, ἀγγελίαι κλπ.) πρέπει νὰ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν κ. Δ. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙΝ Ἀθῆνας, δόξος Σοφοκλέους, Στὰ Πάππου.

ΑΡΧΕΙΟΝ

ΤΩΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ 4. ΤΕΥΧΟΣ Α'.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΜΑΡΤΙΟΣ 1924

Η ΠΕΜΠΤΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ *

Ἡ πέμπτη σύνοδος τῆς Διεθνoῦς Ἐργατικῆς Συνδιασκέψεως¹⁾ ἔληξε χθές. Ὁρθῶς συνώψισε τὰ κατ' αὐτὴν ὁ ὑποδιευθυντὴς τοῦ Διεθνoῦς Γραφείου Ἐργασίας κ. Βῶτλερ, εἰπὼν ὅτι τὸ ἔργον τῆς δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἐμποιοῦντων ἀίσθησιν (sensation) ἀλλ' ὑπῆρξεν ἐκ τῶν χρησιμωτέρων.

Ὁβτω τὴν προσοχὴν τοῦ μεγάλου κοινοῦ ἐπέσυρε μόνον τὸ ζήτημα τῆς ἐπικυρώσεως τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως ὡς ἀντιπροσώπου τῶν ἐργατῶν ἀποσταλέντος κ. Ροσσόνι, γενικοῦ γραμματέως τῶν φασιστικῶν ἐνώσεων, ὡς καὶ κατὰ πολὺ δεύτερον λόγον ἀκαδημαϊκῆ συζήτησις μεταξὺ τοῦ Βέλγου ἐργατικοῦ ἀντιπροσώπου Μέρτενς καὶ τοῦ κ. Γωμά περὶ τοῦ κατὰ πόσον τὸ Γραφεῖον τῆς Ἐργασίας ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς προσδοκίας τῶν ἰδρυσάντων αὐτό.

Ἀλλὰ σειρὰ βλῆ πρακτικωτάτων ἀποφάσεων σχετικῶς πρὸς τὴν λειτουργίαν τῆς ἐπιθεωρήσεως τῆς ἐργασίας καὶ πρὸς τὴν ἐν συνδυασμῶ πρὸς ταύτην, πρόληψιν ἀτυχημάτων ἐλήφθη καὶ ἐλήφθη παμψηφεί. Τὸ δ' ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς ἐργασίας συνετελέσθη ἐν ταῖς ἐπιτροπαῖς καὶ ὅτι ἐν

* Ἐκθεσίς ὑποβληθεῖσα πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας Ἰπουργεῖον ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρ. Ἀνδρεάδου ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῇ πέμπτῃ διεθνῇ ἐργατικῇ συνδιασκέψει τῆς Γενεύης. Δημοσιεύεται ἀδείᾳ τοῦ Ἰπουργεῖου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ τῇ συναίνεσει τοῦ κ. Ἀνδρεάδου.

1) Πρβλ. Conférence internationale du Travail (22-29 Octobre 1923). Questionnaire: Détermination de principes généraux pour l'inspection du travail, Genève 1923. Rapport sur la détermination de principes généraux pour l'inspection du Travail, Genève 1923. Rapport supplémentaire etc. 1923. Compte Rendu Provisoire No 1-10. Genève 1923. Bureau International du Travail: L'inspection du Travail (Études sur le développement et le régime actuel de l'organisation dans différents pays) Genève 1923.

Conférence internationale des statistiques du Travail (Octobre - Novembre 1923). Rapport 1) sur les méthodes de classification des industries et professions 2) sur les méthodes de la statistique des accidents du Travail 3) sur les méthodes de la statistique des salaires et de la durée du Travail (Préparé pour la Conférence internationale des Statisticiens du Travail), Genève Octobre 1923.

ταύταις ἐπεκράτησεν ὁμόνοια μεταξύ ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν, εἶναι πρόσθετος ἀπόδειξις τοῦ πρακτικοῦ καὶ χρησίμου τῆς χαρακτῆρος.

Τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐργατικοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἰταλίας ἐτίθετο νομικῶς ὡς ἑξῆς: Ὁ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως Μουσσολίνι διορισθεὶς ἀντιπρόσωπος Ῥοσσόνι, ἀντεπροσώπευσε φασιστικὰς ἐνώσεις αἰτινες τό γε νῦν ἔχον, περιλαμβάνουσι τὴν πλειονοψηφίαν τῶν ἐργατῶν ἀλλὰ δέχονται εἰς τοὺς κόλπους των καὶ ἐργοδότας.

Ἐντεῦθεν ὑπεστηρίζετο τὸ ἄκυρον τῆς ἐκλογῆς, ἅτε τοῦ χάριτος τῶν διασκέσεων προβλέποντος ἐκλογὴν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀντιπροσώπου ἐργατικῶν ἐνώσεων, οὐχὶ δὲ μικτῶν, ὡς εἶναι αἱ φασιστικαί.

ὑπὸ στενὴν ἔννοιαν οἱ προσβάλλοντες τὸ κύρος τῆς ἐκλογῆς εἶχον δικαίον, ἐτέρωθεν ἦτο δύσκολον νὰ παραγνωρισθῇ ὅτι ὁ Ῥοσσόνι ἀντεπροσώπευε τὴν πλειονοψηφίαν τῶν ἐργατῶν. Ἡ δὲ οὐσιαστικὴ αὕτη ἀποψις παρέσυρεν ἐν τέλει ὑπὲρ τῆς κυρώσεως τῆς ἐκλογῆς τὰ τρία τέταρτα τῶν μελῶν τῆς Συνδιασκέσεως. Ἐγὼ ἀπέσχον, τὸ μὲν διότι μοι ἦτο δύσκολον νὰ ψηφίσω, καθηγητῆς τῆς νομικῆς ὧν, ὑπὲρ τῆς κυρώσεως, τὸ δὲ διότι ἀφ' ἐτέρου καταδικαστικὴ ψήφος θ' ἀπετέλει παραγνώρισιν τῶν οὐσιαστικῶν γεγονότων, ἰδίᾳ δὲ θὰ ἐχαρακτηρίζετο ὡς ἀπήχησις τοῦ ἐλληνοϊταλικοῦ ἐπεισοδίου καὶ θὰ παρεξηγεῖτο ἐν συνδιασκέψει ἥτις ἀποστέρει πάντα πολιτικὸν χρωματισμὸν τῶν ζητημάτων. Ἡ συγκέντρωσις ὅμως τῆς προσοχῆς τοῦ μεγάλου κοινοῦ ἐπὶ τοῦ ἐπεισοδίου Ῥοσσόνι ὡφείλετο οὐχὶ εἰς τὴν νομικὴν συζήτησιν ἣν ἐγέννησεν, ἀλλ' εἰς τὴν οὕτως εἰπεῖν, δογματικὴν μονομαχίαν μεταξύ τοῦ φασιστοῦ Ῥοσσόνι καὶ τοῦ Μαρξιστοῦ Ζουῦ, τοῦ πρώτου ἀναπετάσαντος τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιμαρξιστικοῦ συνδικαλισμοῦ καὶ ἀναπτύξαντος 1) πῶς ἡ μπολσεβικὴ ἀναρχία ἦτις ἐμαίνετο ἐν Ἰταλίᾳ ἐπὶ διετίαν, καταδειχθεῖσα ἐπιδραστηριότης διὰ τὴν πλουτοπαραγωγὴν καὶ τοὺς ἐργάτας ἐν γένει, ἀνεβίβασε τὸν ἀριθμὸν τῶν φασιστῶν ἰταλῶν ἐργατῶν ἀπὸ 150.000 εἰς 2.000.000 καὶ πλέον καὶ 2) πῶς οἱ ἤδη πλειονοψηφοῦντες ὁμοῖδαται τοῦ ἀντιλαμβάνονται τὸν ἐργατικὸν ἀγῶνα. Οὗτοι θεωροῦν ὅτι δὲν ὑπάρχει μοιραία ἀντίθεσις μεταξύ ἐργοδοτοῦ καὶ ἐργάτου, δι' ὃ καὶ ὅπως δὲν διστάζουν νὰ κηρύξουν τὸν πόλεμον κατὰ «κακῶν ἐργοδοτῶν», δὲν ἀποκλείουν τὴν συνεννόησιν μετ' ἐργοδοτῶν ἐχόντων συναίσθησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω. Θεωρῶν περιττὸν νὰ μακρυγορήσω περὶ τῆς μεταξύ τῶν κ. κ. Μέρτενς καὶ Τωμᾶ συζητήσεως, περὶ τοῦ ἂν τὸ Γραφεῖον τῆς Ἐργασίας ἐπετέλεσε τὸ καθήκον του, καθ' ὅσον αὕτη ἔσχεν ἐπαναλαμβάνω, ἀκαδημαϊκὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ κατ' αὐτὴν εὐρηγται ἐν πλάτει εἰς τὰ πρακτικὰ (Δελτία ἀριθ. 6 καὶ 8), ἔρχομαι εἰς τὴν συντελεσθεῖσαν πρακτικὴν ἐργασίαν ἥτις δύναται τὰ συνοψισθῆ εἰς τὸ πρό-

βλημα περὶ ὃ συνεκεντρώθη ὀλη ἢ προσοχὴ τῆς Διασκέσεως, τὸ τῆς ἐπιθεωρήσεως τῆς ἐργασίας τὸ ὁποῖον παρουσιάζει τέσσαρας κυρίας ἀπόψεις:

- α) Τὴν τοῦ καθορισμοῦ τῆς σφαίρας δράσεως τῆς ἐπιθεωρήσεως.
- β) Τὴν τῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων τῆς ἐπιθεωρήσεως.
- γ) Τὴν τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς.
- δ) Τὴν τῶν ἐκθέσεων τῶν Ἐπιθεωρητῶν.

Εἰς ταύτας προσετέθη καὶ τὸ ζήτημα τῆς κατὰ τὸ ἐνὸν προλήψεως τῶν ἐργατικῶν ἀτυχημάτων.

Ἐπὶ πάντων τῶν προβλημάτων τούτων Ἐπιτροπαὶ καὶ Διάσκεψις κατέληξαν εἰς παμφηφει ληφθείσας ἀποφάσεις.

Καὶ περὶ μὲν τὰ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ κύκλου ἐνεργείας τῶν Ἐπιθεωρητῶν ἐμερίμνησεν ἡ πρώτη Ἐπιτροπὴ. (Βλέπε Δελτίον ἀριθμὸς 8 σελ. 115—116).

Ἡ δευτέρα ἐπιτροπὴ ἐκάνονισε τὰ κατὰ τὴν ἀποστολὴν καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἐπιθεωρητῶν. Αἱ ὑπ' αὐτῆς συσταθεῖσαι διατάξεις (βλ. Δελτίον ἀριθ. 5 σελ. 6) ἀποβλέπουσιν εἰς τὸ νὰ ὀπλίσωσι τοὺς ἐπιθεωρητὰς μὲ πραγματικὰ δικαιώματα ἐλέγχου ἐπιτρέπουσαι π. χ. τὴν ἐπίσκεψιν ἐν πάσῃ ὥρᾳ οὐ μόνον τοῦ ἐργαστασίου ἀλλὰ καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτοῦ, τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐργατῶν ἀνευ παρουσίας τρίτων κλπ. Ἐξ ἄλλου λαμβάνονται μέτρα ὅπως αἱ ἐπιθεωρήσεις μὴ καταλήξωσιν εἰς ἀκριτομυθίας ἢ πιέσεις. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου σημείου ἐξεδηλώθη διαφορὰ ἀντιλήψεων μεταξύ τῶν ἀγγλοσαξόνων καὶ τῶν λοιπῶν ἀντιπροσώπων. Οἱ πρώτοι δὲν ἤθελον ὅπως αἱ ἀνεπικύρωται ὑπὸ διοικητικῆς ἢ δικαστικῆς ἀρχῆς ἀποφάσεις τῶν ἐπιθεωρητῶν ὧσιν ἐκτελεσταί. Ἡ τοιαύτη γνώμη ἀπερρίφθη, διὰ δέκα ψήφων κατὰ ἐννέα, ἀλλ' ἐπετεύχθη παμψηφεία περὶ μέσῃ λύσιν ἥτις ἐδέχθη μὲν τὸ ἀμέσως ἐκτελεστὸν τῶν ἀποφάσεων προσέθηκεν ὅμως ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ ἀνεστέλλετο ἐφ' ὅσον ὁ ἐνδιαφερόμενος ἐργοδότης ἐφεσίβαλλεν αὐτὴν πρὸ τῆς κατὰ τὸν Νόμον ἀρμοδίας ἀρχῆς.

Τὰ εἰς τοὺς ἐπιθεωρητὰς παρχωρηθέντα μεγάλα δικαιώματα εἶχον ὡς φυσικὸν ἐπακολούθημα ὅτι οὗτοι πρέπει εἰς τὸ μέλλον νὰ εἶναι πάντοτε ὑπάλληλοι ἐν ταῦτῃ εἰδικοί καὶ ἀνεξάρτητοι. Εἰς τοῦτο ἀποβλέπει σειρά συστάσεων (βλ. δελ. 9 σελ. VI—VIII). Οὕτω πρὸς ἐπίτευξιν ὁμοιομορφίας ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ Νόμου συνιστάται ὅπως οἱ ἐπιθεωρηταὶ ὧσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ ἐξαιρετικῆς ἱκανότητος καὶ μακρῆς πείρας.

Ἐπίσης τονίζεται ὅτι ἐπιθεωρήσεις πρέπει νὰ ἐξαρτᾶται πάντοτε ἐκ γενικῆς καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐκ τοπικῆς Ἀρχῆς. Θεωρεῖται οὐσιώδες ὃ ἐπιθεωρητῆς νὰ ἔχη πείραν καὶ γνώσεις εἰδικὰς ἱατρικῆς, μηχανικῆς ἢ

ἠλεκτρικῆς φύσεως. Δι' εἰδικὰς περιπτώσεις συνιστᾶται ἡ χρησιμοποίησις ἐπιθεωρητῶν ἔχουσῶν τὰ αὐτὰ προσόντα καὶ τὰ αὐτὰ δικαιώματα ἃ καὶ οἱ ἐπιθεωρηταί. Ἐξ ἄλλου οἱ ἐπιθεωρηταί δεόν νὰ μὴ μονιμοποιῶνται πρὶν ἢ διὰ δοκιμαστικῆς περιόδου ἀποδείξωσιν ὅτι κέκτηνται τὰ προσόντα καὶ τὰς ἀρετὰς τὰς ἀπαιτουμένας διὰ τὴν θέσιν.

Ἡ Συνδιάσκεψις περὶ πλείστου ποιεῖται τὴν ἀπόλυτον ἀνεξαρτησίαν παρὰ τῷ ἐπιθεωρητῇ. Ἐφ' ᾧ συνιστᾶ ὅπως ὁ νόμος καταστήσῃ τὸ προσωπικὸν τῆς ἐπιθεωρήσεως ἀνεξάρτητον κυβερνητικῶν μεταβολῶν, πρὸς δὲ ἀπαγορεύσῃ αὐτῷ πᾶσαν συμμετοχὴν εἰς ἐργοδοτικὰς ἐπιχειρήσεις.

Ἄλλαι συστάσεις ἀξιοσημειῶται εἶναι ἡ λογίζουσα τὸν ἐργοδότην ὑπεύθυνον, μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου, πάσης παραβάσεως τοῦ Νόμου καὶ θέτουσα ὡς ἀρχὴν ὅτι ἡ ἐπιθεώρησις τῶν τεχνοστασιῶν πρέπει νὰ γίνεται ἀνευ προειδοποιήσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ τέταρτον ζήτημα τὸ τῶν ἐκθέσεων τῶν ἐπιθεωρητῶν, συνιστᾶται ἡ σύνταξις τακτικῶν ἐκθέσεων πρὸς τὴν κεντρικὴν ἀρχὴν, ἥτις δεόν νὰ ἐκδίδῃ γενικὴν ἐνιαυσίαν ἐκθεσὶν δημοσιευτέαν ἐντὸς τῶν ἐπομένων δώδεκα μηνῶν καὶ περιέχουσαν ἐπισυνημμένας στατιστικὰς πληροφορίας περὶ α) τῆς ὀργανώσεως καὶ συνθέσεως τοῦ προσωπικοῦ β) τῶν ἐπιθεωρητῶν καταστημάτων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐργαζομένων γ) τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γενομένων ἐπιθεωρήσεων δ) τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς φύσεως τῶν σημειωθεισῶν παραβάσεων τῶν ἐργατικῶν νόμων καὶ διαταγμάτων ε) τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς φύσεως τῶν ἐργατικῶν ἀτυχημάτων καὶ ἀσθενειῶν.

Τὸ πέμπτον ζήτημα δηλ. τὸ τῆς προλήψεως τῶν ἀτυχημάτων ἐπέσυρεν δὴ τὴν προσοχὴν τῆς Διασκέψεως, καθ' ὅσον κατὰ γενικὴν γνώμην διὰ προσηκούσης μερίμνης θὰ προελαμβάνοντο πολλὰ τῶν ἀτυχημάτων τούτων.

Ἡ Συνδιάσκεψις συνέστησεν :

α) Ὅπως πᾶν ἀτύχημα ἀνακοινούται ἀμελλητί εἰς τὰς ἀρμοδίους ἀρχὰς καὶ ὅπως ἐρευνα περὶ τῶν αἰτιῶν αὐτοῦ ἐνεργηθῇ ὑπὸ τῶν ἐπιθεωρητῶν.

β) ὅπως οἱ ἐπιθεωρηταί ἀνακοινοῦσιν εἰς τοὺς ἐργοδότης ποῖα μηχανήματα καὶ ποῖα μέτρα δύνανται νὰ προλάβωσι τὰ ἀτυχήματα, καὶ γενικώτερον ὅπως φωτίζουσιν ἐπὶ τῶν σημείων τούτων ἐργοδότης καὶ ἐργάτας.

γ) ὅπως κατάλληλοι ἐνθαρρύνσεις δίδονται εἰς τοὺς ἐργοδότης οἵτινες λαμβάνουσιν μερίμναν πρὸς πρόληψιν ἀτυχημάτων.

Ἐκτὸς τῶν συστάσεων τούτων ἄς συνοψίζω (βλ. πλατύτερον δελ. 8 σελ. 118) ἡ Συνδιάσκεψις ἔλαβε τῆς ἑξῆς ἀπόφασιν :

«Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς σπουδαιότητος ἣν ἔχει τὸ ζήτημα τῆς

ἀσφαλείας, συνιστᾶται τῷ Διεθνῇ Γραφείῳ Ἑργασίας νὰ προβῇ εἰς μελέτην τῶν διατάξεων αἰτινες εἶναι ἤδη ἐν ἰσχύει εἰς χώρας τινὰς καὶ αἰτινες διὰ μειώσεως τῶν ἀσφαλιστρῶν καὶ ἄλλων παρομοίων μέτρων, ἀποβλέπουσαν εἰς ἐνθάρρυνσιν τῆς βελτιώσεως τῶν υγιεινῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀτυχημάτων».

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ὑπῆρξε συνέπεια τῆς κατὰ τὰς συζητήσεις γενομένης ἐκθέσεως τῶν μέτρων, δι' ὧν εἰς πολλὰς χώρας ἰδίως εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὸν Καναδᾶν, τὸ Βέλγιον, τὴν Δανίαν, ἐμειώθη οὐσιωδῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατικῶν ἀτυχημάτων.

Τολμῶ νὰ συστήσω εἰς τὸ Τμήμα τῆς Ἐπιθεωρήσεως νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὡς πρὸς ταῦτα τὰς σελ. 120—8 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 δελτίου τῶν πρακτικῶν.

Διὰ τοῦ αὐτοῦ ταχυδρομείου στέλλω ἄλλως, πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον πλήρη σειρὰν τῶν δελτίων τῶν πρακτικῶν ὡς καὶ ἄλλα ἀνακοινωθέντα τῇ Συνδιασκέψει δημοσιεύματα, οὕτως ὥστε τὰ οἰκτεία τμήματα δυνηθῶσι νὰ συμπληρώσωσι τὴν κατ' ἀνάγκην περιληπτικὴν ἀνὰ χεῖρας ἐκθεσιν.

Πρὶν ἢ περατώσω ταύτην ἔχω καθήκον νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τοῦ Σ)οῦ Ὑπουργείου ἐπὶ δύο σημείων.

1) Ἠγέρθη ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν ζήτημα διότι 17 δλαὶ ἀποστολαὶ δὲν ἀπετελοῦντο ὡς ἤθελεν ὁ καταστατικὸς χάρτης ἐκ τεσσάρων μελῶν, καὶ ἐκλήθημεν νὰ δώσωμεν ἐξηγήσεις πρὸ εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἐξήγησα ὅτι εἶχον διορισθῆ τηλεγραφικῶς καὶ ὅτι τὸ τηλεγράφημα δι' οὐ προσεκαλούμην νὰ ἔλθω ἐδῶ ἀνήγγειλα τὴν ἀποστολὴν ὁδηγίων. Αὗται θὰ περιεῖχον ἀναμφιβόλως τὴν ἀπαιτουμένην ἐξήγησιν. Δυστυχῶς ἔνεκα τῶν γνωστῶν ἀνωμαλιῶν τὸ Ἑλλην. Ταχυδρομεῖον ἦτο ἐν καθυστερήσει. Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ βραχέως Συνεδρίου ὅπερ ἐμελλε ν' ἀκολουθήσῃ μετ' οὐ πολὺ ἄλλο μακρύτερον καὶ ὅτι αἱ δαπάναι τοῦ ταξιδίου πάντοτε μεγάλαι, ἕδεκαπλασιάζοντο ὑπὸ τῆς καταστάσεως τοῦ συναλλάγματός μας. Πρὸς τούτοις ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀσφαλῶς δὲν ἐπροτίθετο νὰ ἀδικήσῃ τοὺς ἐργάτας, καθ' ὅσον εἶχον ἀποστείλῃ οὐχὶ ἐργοδότην ἀλλ' ἀνεξάρτητον ἐπιστήμονα, οὐ αἱ προσπάθειαι πρὸς τοὺς ἐργάτας ἐμαρτυροῦντο ὑπὸ δημοσιευμάτων τοῦ ἐκδοθέντων ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Γραφείου τῆς Ἑργασίας. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔκρινε τὰς ἐξηγήσεις ταύτας τελείως ἱκανοποιητικὰς, δι' ἃ καὶ οὔτε κἀν ἀνέφερε τὴν Ἑλλάδα ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἐπὶ τῶν ἀνεπαρκῶν ἀντιπροσωπευθέντων Κρατῶν. Οὐχ' ἤττον καλὸν θὰ εἶναι ἐν τῷ μέλλοντι Συνεδρίῳ νὰ παρευρεθῇ κρι ἀντιπρόσωπος τῶν Ἑλλήμων ἐργατῶν.

2) Σκόπιμον εἶναι ὅπως ἡ Ἑλλάς μὴ παρίσταται ὡς βωβὸν πρόσωπον εἰς τὸ Συνέδριον δι' ἃ ἀπαραίτητον οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς νὰ εἰδοποιῶνται ἐγκαίρως περὶ τῆς ἐκλογῆς των καὶ ἔρχονται ἐνταῦθα προετοιμασμένοι.

Ἡ ἘΝ Τῆ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΩΤΕΡΑΙ ΑΥΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Η. ΦΑΥΟΛ (*)

ΥΠΟ Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗ

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ἡ διοίκησις κατὰ τὸν κ. Φαυὸλ εἶναι εἰς ἓκ τῶν σπουδαιοτέρων παραγόντων τῆς διευθύνσεως ἐργασιῶν, πάσης ἐκτάσεως καὶ φύσεως, ἔχου-

* Ὁ κ. Henri Fayol μηχανικὸς τῶν μεταλλείων παρουσιάζει εἰς τὸ στάδιόν του εὐρείαν καὶ πολυσχιδῆ δράσιν. Διατελέσας μηχανικὸς διευθυντῆς καὶ σύμβουλος σπουδαίων μεταλλευτικῶν καὶ μεταλλουργικῶν ἐταιρειῶν ἐν Γαλλίᾳ γνωστὸς ἐν τῇ γεωλομίᾳ διὰ τοῦ κλασικοῦ καὶ διασήμου αὐτοῦ ὑπομνήματος δημοσιευθέντος τῷ 1888 περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν γαιανθρακοφόρων στρωμάτων διὰ χειμαρρωδῶν ἐναποθέσεων εἰς ποτάμια δέλτα, ἐδημοσίευσεν τῷ 1916 εἰς τὸ Bulletin de la Société de l'Industrie Minérale, τὸ γνωστὸν εἰς τοὺς γαλλικοὺς κύκλους τῆς μεταλλευτικῆς καὶ μεταλλουργικῆς βιομηχανίας ὄργανον τῆς κατονομαζομένης ἐταιρείας μελέτην περὶ τῆς ἐπιστήμης τῆς βιομηχανικῆς καὶ γενικῆς διοικήσεως, Administration Industrielle et Générale (Bulletin de la Société de l'Industrie Minérale, 3e livraison 1916, 5e Serie Tome X, Saint - Etienne, Loire, καὶ ἀνατύπωσις τοῦ ἔργου ὑπὸ H. Dupod et Pinat) ἧς ἡ δημοσίευσις ἔσχε σημαντικὴν ἀπήχησιν εἰς τοὺς ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἄλλαχού βιομηχανικοὺς κύκλους, ἐκταθεῖσαν καὶ εἰς τὸν πολιτικὸν κόσμον, ἕνεκα τῆς ζωηρότητος, τῆς σαφηνείας καὶ εὐκρινείας μεθ' ἧς ἐχειρίζετο τὸ πρόβλημα τῆς διοικήσεως, καὶ τῶν συμπερασμάτων, ἅτινα προκύπτουν σχεδὸν ἐφ' ἑαυτῶν ἐφαρμοζόμενα εἰς τὸ κρατὸν σύστημα τῆς Διοικήσεως τῶν κρατῶν, ἅτινα χαρακτηρίζει ἡ ὑπουργικὴ ἀστάθεια καὶ ἀναρμοδιότης. Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν ὧν εἶναι ὁ φορεὺς ὀφείλεται καὶ ἡ διαρκῶς ἀναφερομένη ἐν Γαλλίᾳ ἀνάγκη τῆς βιομηχανοποιήσεως τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν (Industrialisation). Ἦδη αἱ ἰδέαι τοῦ Taylor διαδοθεῖσαι ἐν Γαλλίᾳ, ἐπὶ τοῦ H. Le Chatelier καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶχον στρέψη τὰ πνεύματα πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν μελέτην τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας. Ὁ Φαυὸλ δὲν ἔσχεται νὰ τεθῆ ἀντιμέτωπος τοῦ Ταίγλορ ἀλλὰ μελετᾷ ἄλλα τινὰ ζητήματα, ἅτινα ὁ Ταίγλορ δὲν εἶχεν ἐξετάσῃ διαφωνῶν μόνον εἰς τὸ πολλαπλοῦν τῶν προϊσταμένων ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, καὶ προσπαθεῖ ἐάν μὴ νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ σύστημα τῆς ἐπιστήμης τοῦ διοικεῖν, τουλάχιστον νὰ καταδείξῃ τὸ δυνατόν τῆς δημιουργίας τοιαύτης ἐπιστήμης, νὰ θέσῃ τὰς βάσεις τῆς μεθόδου αὐτῆς καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς.

Ἐὰν συγκρίνωμεν τὸ ἔργον τοῦ Ταίγλορ πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Φαυὸλ, βλέπομεν εἰς τὸ μὲν τὴν ὀλίγον στοιχειώδη ἀλλὰ πλήρη ζωῆς πρωτοτυπίαν τοῦ ἀμερικανοῦ ὑποδεικνύοντος νέαν μέθοδον ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων στηριζομένην μὲν εἰς ἀπολύτως ἐπιστημονικὰς βάσεις ἀλλ' ἄνευ ἐπιδιώξεως συστηματικῆς ὑπαγωγῆς αὐτῆς εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐπιστήμην, εἰς δὲ τὸ τοῦ δευτέρου ἔχον ἄρτιον παρουσιάζον ὥραιαν διάταξιν καὶ

σών ως αντικείμενον πράξεις σχετιζομένας πρὸς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν πολιτικὴν ἢ καὶ ἀκόμη τὴν θρησκευτὴν ἢ τὸ στρατεύμα.

Ἡ σπουδὴ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν τῆς διοικήσεως περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς μέρη.

- 1). Ἀνάγκη καὶ πραγματοποίησις διδασκαλίας τῆς διοικήσεως.
- 2). Ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα διοικήσεως.
- 3). Παρατηρήσεις καὶ πείρα προσωπικῆ τοῦ συγγραφέως.
- 4). Τὰ πρόσφατα ἐκ τοῦ πολέμου διδάγματα.

Ἡ ὑπ' ὄψιν συγγραφὴ περιορίζεται εἰς τὰ δύο πρῶτα θέματα. Τῶν

λογικῶν εἰρημῶν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν κλασικῶν δημιουργημάτων τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος, μὴ χαρακτηριζόμενον βεβαίως ὑπὸ ῥηζικελεύθου πρωτοτυπίας (πολλὰ μέρη τοῦ ἔργου εἶναι ἐπανάληψις γνωστῶν κεφαλαίων τῆς Πολιτικῆς καὶ Κοινωνικῆς Οἰκονομίας) ἀλλὰ προϊόν μακρᾶς πείρας καὶ συστηματικῆς παρατηρήσεως, συστηματικοῦν γνωστὰ ἤδη ἀξιώματα καὶ ἐγκαινιάζον τὴν μετάβασιν τῆς τέχνης τοῦ διοικεῖν ἀπὸ τοῦ ἐμπειρισμοῦ εἰς τὴν ἐπιστημοσύνην.

Ὡς εἴπομεν ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῶν ἰδεῶν τούτων ὡς καὶ τῶν ὑποδεικνυμένων μέσων πραγματοποιήσεως ὡς τῶν *συμβουλίων προϊσταμένων, τῶν πινάκων οργανισμοῦ, τῶν προγραμμάτων ἐνεργείας* κλπ. ὑπῆρξεν μεγάλη, καὶ τὴν ἐκδοσιν τῆς πρώτης μελέτης διεδέχθη τῷ 1917 σειρά διαλέξεων καὶ δημοσιεύσεων ἐπὶ τοῦ ζητήματος ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καὶ συνεργατῶν (1) Bull. de la Soc. de l'Ind. Minérale 4e livraison de 1917, 2e livraison de 1919). Ἡδὴ δὲ ἰδρύθη ἀπὸ τὴν προεδρείαν του ἐν Centre d'Etudes Administratives, ἀποσκοποῦν τὴν καλλιέργειαν τῆς διοικητικῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν διὰ δημοσιεύσεων διάδοσιν τῶν ἀρχῶν αὐτῆς.

**

Ἐν τῇ προκειμένῃ μελέτῃ δίδω περιλήψιν τοῦ πρώτου ὑπομνήματος τοῦ συγγραφέως (εἰς ὅσα σημεῖα ἢ μεταφράσεις εἶναι πιστὴ ἐτέθησαν εἰσαγωγικά). Δὲν ἀποκρύπτω ὅτι συνήντησα δυσχερείας περὶ τὴν ἀπόδοσιν ὀρων τινῶν, χρησιμοποιοῦσας σχεδὸν συνωνύμους λέξεις. Οὕτως ὁ συγγραφεὺς ὀρίζει τὴν διοίκησιν ὡς ἐξῆς: ἡ διοίκησις περιλαμβάνει τὴν πρόνοιαν, τὴν ὀργάνωσιν, τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἐξουσίας, τὸν συντονισμόν τῶν ἐνεργειῶν καὶ τὸν ἔλεγχον. Ἡ λέξις administration ἀπεδόθη διὰ τῆς λέξεως διοίκησις ἐλλείπει ἄλλης, ἡ δὲ λέξις Commandement διὰ τὴν περιφράσεως ἐκδοσις διαταγῶν. Ἡ δὲ ἔννοια αὕτη ἐφαρμόζεται εἴτε πρόκειται περὶ ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων εἴτε περὶ δημοσίας ὑπηρεσίας, στρατεύματος, σχολείου, κτλ.

Ὡς δὲ ἐξιστορεῖ ὁ ἴδιος ἀναφέρων τὴν σειράν τῆς προσωπικῆς του παρατηρήσεως, (ὅρα Bull. de la Soc. de l'Ind. minérale, 4e livraison 1917, loc. cit. Administration industrielle et générale, l'Esprit Public ὑπὸ H. Fayol σελ. 148), ἡ μέθοδος τῆς μελέτης τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν διοίκησιν γεγονότων εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν *πειραματικὴν μέθοδον* τοῦ Claude Bernard ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτοῦ εἰς τὴν Πειραματικὴν Ἱατρικὴν, τὴν λεγομένην *θετικὴν μέθοδον* τοῦ Auguste Comte ἐν τῇ κοινωνικῇ ἐπιστῇ ἢ ἀπλῶς τὴν *ἐπιστημονικὴν μέθοδον* τοῦ Καρτεσιού.

Ἡ διοίκησις εὐρίσκει πρὸ αὐτῆς προβλήματα ὅμοια πρὸς τὰ τῆς ἱατρικῆς ἐφαρμοζομένη εἰς τὸ σύνολον τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἐπὶ σειράν αἰῶνων ἡ διοίκησις ἠναγκάσθη νὰ στηριχθῇ ἐπὶ ἐμπειρικῶν προσπαθειῶν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐμorfώθη πολῦτιμος παράδοσις ἀποτελουμένη ἐκ διαφόρων ἀξιωμάτων, τῶν

δὲ δύο ἄλλων θεμάτων ἡ ἐπεξεργασία γίνεται ἀντικείμενον ἄλλων δημοσιευμάτων, ἐκδιδομένων ὑπὸ τοῦ ἰδρυθέντος κέντρου διοικητικῶν σπουδῶν καὶ ὧν ὁ κατάλογος εἶναι ἀρκετὰ μακρὸς ἤδη.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΣΗΜΑΣΙΑ, ΑΝΑΓΚΗ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

1. Ὅρισμός τῆς Διοικήσεως.

Κυβέρνησιν, εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις, ὀνομάζει ὁ συγγραφεὺς τὸ σύνολον τῶν πράξεων αἰτινες ἀποσκοποῦσι τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιχειρήσεως. Αἱ πράξεις αὗται διαιροῦνται εἰς τὰς ἐξῆς ἕξι κατηγορίας.

- 1.) Τεχνικὰς πράξεις (παραγωγή, κατασκευὴ καὶ μετατροπὴ).
- 2.) Ἐμπορικὰς πράξεις (ἀγοραί, πωλήσεις, ἀνταλλαγαί).
- 3.) Οἰκονομολογικὰς πράξεις (ἀναζήτησις καὶ διαχείρησις τῶν κεφαλαίων).
- 4.) Πράξεις ἀσφαλείας (προστασία τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων).
- 5.) Πράξεις λογιστικὰς (καταγραφή, ἰσολογισμός, δαπάνη παραγωγῆς στατιστικῇ).

Ὅποιον ὁμως ἡ τήρησις δὲν ἐπιτυγχάνεται ἐξ ἴσου ὑφ' ὅλων, διὰ τοῦτο ἡ πραγματικὴ πρόοδος ἔγκειται ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ μεθόδῳ διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ἐπαγωγικοῦ συλλογισμοῦ ἐπὶ τῶν γεγονότων αἵτινα παρέχουσιν ἢ παρατηρήσεις καὶ ἡ πείρα καὶ ἐν τῷ καταρτισμῷ συστηματικῆς διδασκαλίας μελλούσης νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀπλῶς ἐμπειρικὴν παράδοσιν.

Μὴ λησμονῶμεν ἐν τέλει μίαν γενικὴν παρατήρησιν, ὅτι δηλαδὴ τὸ βιβλίον ἐγράφη ὑπὸ μηχανικοῦ διὰ τοὺς συναδέλφους του, καὶ πρέπει ὁ ἀναγνώστης νὰ ἔχη διαρκῶς ὑπ' ὄψιν τὴν μόρφωσιν τῶν μηχανικῶν διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν παρεχομένων παραδειγμάτων, προκειμένου περὶ τῶν προσόντων καὶ τῶν κανόνων τῆς διοικήσεως.

Προσπάθειαν συστηματικῆς ὑπαγωγῆς τοῦ ἔργου εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐπιστήμην παρέχει ὁ κ. Paul Vanuxem ἀναλύων τὸ ἔργον τοῦ κ. Φαυόλ. (Bull. de la Soc. de l'Ind. Minérale 4e livr. de 1917 loc. cit. σελ. 145-223) καὶ παρατηρῶν ὅτι παραγματεύεται θέμα τῆς συλλογικῆς δράσεως, ἀναφερόμενον εἰς κοινὸν στοιχεῖον πάσης φύσεως τοιαύτης ἐνεργείας ἢ τοὶ τὴν τεχνικὴν αὐτῆς, χωρὶς νὰ συνταγίζεται μετὰ τῆς ἠθικῆς διότι ἀσχολεῖται μόνον μετὰ τὰ μέσα τῆς δράσεως καὶ δὲν ἐξετάζει τὸ ἀντικείμενον ἢ τελικὸν αἶτιον αὐτῆς. Ἐπίσης προσθέτει ὅτι ἡ διοίκησις ἀναφέρεται εἰς τὸ διοικητικὸν φαινόμενον καὶ εἶναι κλάδος τῆς Κοινωνιολογικῆς Ἐπιστήμης, καθόσον πᾶσα πρᾶξις ἐκτελουμένη ἐντὸς ἀνθρωπίνης ομάδος ἔχει μίαν ἀποψιν διοικητικὴν καὶ μίαν ἀποψιν ἐιδικὴν ἀναφερομένην εἰς τὸ ἐιδικὸν αὐτῆς ἀντικείμενον.

6.) *Πράξεις δικαστικάς* (πρόνοια, ὀργάνωσις, ἐξάσκησις ἐξουσίας, συντονισμὸς καὶ ἔλεγχος).

Οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ φύσις τῆς ἐργασίας αἱ πράξεις αὗται ὑφίστανται πάντοτε καὶ ἀποτελοῦσι τὰς καλουμένας οὐσιώδεις λειτουργίας.

Κα. αἱ μὲν πρῶται ἐξετάζονται εἰς τὰς εἰδικὰς δι' ἐκάστην τούτων ἐπιστήμας, καὶ διὰ τοῦτο ἐνταῦθα μόνον γενικά τινὰ περὶ αὐτῶν ἀναφέρονται ἐν δὲ τοῖς ἐπομένοις ἐξετάζεται εἰδικώτερον ἡ διοίκησις.

1.) *Τεχνικὴ λειτουργία.*

Αἱ τεχνικαὶ πράξεις παρουσιάζουν μεγίστην ποικίλιαν μεγέθους καὶ ποιοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἔλα τὰ ὕλικά καὶ πνευματικὰ προϊόντα προέρχονται ἐκ τῶν χειρῶν τῶν τεχνικῶς εἰδικῶν, καὶ ἐπειδὴ ἡ μόρφωσις τῶν ἀνωτέρων ἐπαγγελματικῶν σχολῶν εἶναι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς τεχνικὴ, ἐπειδὴ τέλος τὰ ἀξιώματα παρέχονται ἀναλόγως τῶν τεχνικῶν προσόντων, διὰ τοῦτο ἡ τεχνικὴ ἰκανότης ἔχει τεθῆ ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης εἰς πρώτην μοῖραν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἄλλας λειτουργίας, αἰτινες ὅμως εἶναι ἐξ ἴσου ἢ καὶ πλέον ἀναγκαῖαι διὰ τὴν καλὴν πορείαν καὶ ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ τεχνικὴ λειτουργία μάλιστα δὲν εἶναι πάντοτε ἢ σπουδαιότερα πασῶν εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἡ δὲ ἀλληλεξάρτησις τῶν διαφόρων λειτουργιῶν εἶναι στενωτάτη, οὕτω ἡ τεχνικὴ λειτουργία δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀνευ κεφαλαίων, πρώτων ὑλῶν, πωλήσεων, μέτρων ἀσφαλείας καὶ προνοίας, ἅτινα πάντα ἀποτελοῦσι ἀντικείμενα τῶν ἄλλων λειτουργιῶν.

2.) *Ἐμπορικὴ λειτουργία.*

Ἡ πρόοδος τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἐξαρτᾶται πολλάκις ἐξ ἴσου ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ μέρους ὅσον καὶ τοῦ τεχνικοῦ, καὶ ἡ πώλησις τῶν προϊόντων ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν αὐτῶν.

Ἡ ἐμπορικὴ λειτουργία ἀπαιτεῖ τὴν γνώσιν τοῦ ἀγοράζειν καὶ πωλεῖν, δεξιότητα, ἀποφασιστικότητα, γνώσιν τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν συναγομιζομένων, πρόνοιαν καὶ ἰδίως διὰ τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις πείραν τῶν ἐμπορικῶν συνεννοήσεων καὶ συνασπισμῶν.

3.) *Οἰκονομολογικὴ λειτουργία.*

Ἡ οἰκονομολογικὴ λειτουργία εἶναι ἐξ ἴσου ἀπαραίτητος διότι τὰ κεφάλαια εἶναι ἀναγκαῖος ὅρος τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς προόδου τῶν ἐπιχειρήσεων.

4.) *Ἀσφάλεια.*

Τὰ ἀσφαλιστικά μέτρα «ἀποβλέπουσι εἰς τὴν προστασίαν τῶν

πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων κατὰ τῶν κλοπῶν, τῶν πυρκαϊῶν, τῶν πλημμυρῶν, τὴν ἀποφυγὴν τῶν ἀπεργιῶν καὶ τῶν ἐμποδίων κοινωνικῆς φύσεως, ἐξασφαλιζομένων τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἡρεμίας πνεύματος τοῦ πρωσωπικοῦ».

5.) *Λογιστικὴ λειτουργία.*

Ἡ λογιστικὴ λειτουργία ἀποτελεῖ «τὸν ὀφθαλμὸν τῆς ἐπιχειρήσεως δίδουσα ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως διὰ πληροφοριῶν σαφῶν καὶ ἀκριβῶν».

Διὰ τοῦτο ἡ διδασκαλία τῆς λογιστικῆς εἰσήχθη ἤδη καὶ δὲν πρέπει νὰ παραμελεῖται εἰς τὰς μεγάλας τεχνικὰς σχολὰς.

6.) *Διοικητικὴ λειτουργία.*

Ἡ Διοικητικὴ λειτουργία ἔχει ὡς προορισμὸν τὴν ἐκπόνησιν τοῦ γενικοῦ προγράμματος ἐνεργείας τῆς ἐπιχειρήσεως, τὸν καταρτισμὸν τοῦ κοινωνικοῦ συγκροτήματος αὐτῆς τὸν συντονισμὸν τῶν προσπαθειῶν καὶ τὴν ἐναρμόνισιν τῶν πράξεων.

Ἡ πρόνοια, ἡ ὀργάνωσις, ὁ συντονισμὸς καὶ ὁ ἔλεγχος ἀποτελοῦσι ἀναμφιβόλως μέρη τῆς ἐννοίας τῆς διοικήσεως. Συμπεριλαμβανόμεν ἐπὶ πλέον εἰς τὴν διοικητικὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἐκδοσιν τῶν διαταγῶν ἢ ἐξάσκησιν τῆς ἐξουσίας, ἡ ὑπαγωγή αὐτῆ τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἐξουσίας εἰς τὴν διοικητικὴν λειτουργίαν δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ ὅτι πλεῖστα ἐνεργεῖαι ἐξασκήσεως τῆς ἐξουσίας ἐξαρτῶνται ἀπὸ στοιχεῖα τῆς διοικητικῆς λειτουργίας. Οὕτω ἡ ἐξέυρεσις καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ πρωσωπικοῦ καὶ ὁ καταρτισμὸς τοῦ κοινωνικοῦ σώματος ἐξαρτῶμενα ἐκ τῆς διοικητικῆς λειτουργίας ἀφορῶσι τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἐξουσίας. Ἀφ' ἐτέρου αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἐξουσίας εἶναι σχεδὸν πᾶσαι κοιναὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς διοικήσεως. Διὰ ταῦτα διοίχησις καὶ ἐξάσκησις τῆς ἐξουσίας εἶναι στενωτάτα συνδεδεμένα καὶ ἀποτελοῦσι λειτουργίαν μεγίστης σημασίας, ἥτις δέον νὰ τύχῃ ἐξ ἴσου τῆς κοινῆς προσοχῆς ὅσον καὶ ἡ τεχνικὴ λειτουργία.

Ὁ κ. Φυῶλ δίδει τοὺς ἐξῆς ἐπιγραμματικούς ὀρισμοὺς τῆς λειτουργίας ταύτης.

Διοίκησις εἶναι ἡ πρόνοια, ἡ ὀργάνωσις, ἡ ἐξάσκησις τῆς ἐξουσίας, ὁ συντονισμὸς καὶ ὁ ἔλεγχος.

Πρόνοια εἶναι ἡ ἐξερεῦνησις τοῦ μέλλοντος καὶ ἡ ἐκπόνησις τοῦ προγράμματος ἐνεργείας.

Ὁργάνωσις εἶναι ὁ καταρτισμὸς τοῦ τε ὕλικου καὶ κοινωνικοῦ συγκροτήματος τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐξάσκησις τῆς ἐξουσίας, εἶναι τὸ σύνολον τῶν πράξεων δι' ὧν ἐνεργεῖ τὸ πρωσωπικόν.

Συντονισμός είναι ή σύνδεσις, συνένωσις και έναρμόνησις τῶν πράξεων και τῶν σκοπῶν.

**Έλεγχος* είναι ή επαγρύπνησις εἰς τήν συμμόρφωσιν πρὸς τὰς ἐκδοθείσας ὁδηγίας και διαταγὰς.

*Υπὸ τήν ἀνωτέρω ἔννοιαν ή διοίκησις δὲν ἀποτελεῖ μέρος ἀποκλειστικὸν τῶν προσόντων τοῦ προϊσταμένου και τῶν διευθυνόντων τήν ἐπιχειρήσιν, ἀλλ' εἶναι λειτουργία ήτις ἐνυπάρχει ἀπαραιτήτως εἰς ὀλόκληρον τὸ κοινωνικὸν συγκρότημα ἀπὸ τοῦ προϊσταμένου μέχρι τῶν κατωτάτων μελῶν αὐτοῦ.

Τέλος ή κυβένησις ἀποτελεῖται ἐκ τῆς συναρμοολογήσεως τῶν ἐξ τούτων λειτουργιῶν και ἀποσκοπεῖ ὡς εἶδομεν ἐν ἀρχῇ τήν εὐοδηγέτησιν τῆς ἐπιχειρήσεως πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῆς διὰ τῆς ἀρίστης χρησιμοποίησεως πάντων τῶν διαθέσιμων ἀνθρωπίνων και ὀλικῶν μέσων.

*Ἡ διοίκησις εἶναι μία τῶν ἐξ συνιστωσῶν τῆς κυβερνήσεως λειτουργειῶν ἀλλ' ή σημασία αὐτῶν βαίνει αὐξουσα ὅσῳ ἀνερχόμεθα τήν ἱεραρχικὴν βαθμίδα ὥστε νὰ φαίνεται ἐν τέλει ὅτι ἀποτελεῖ σχεδὸν τὸ μόνον προσὸν τῶν ἀνωτέρων διευθυντῶν.

2. — Σχετικὴ σημασία ἐκάστης ἰδιότητος τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων.

Εἰς ἐκάστην τῶν ἄνω λειτουργειῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ προσωπικὸν και μία ἀντίστοιχος ἰδιότης, ή προσὸν αὐτῷ διακρίνομεν τεχνικὴν, οικονομολογικὴν, λογιστικὴν, διοικητικὴν ἰδιότητα κτλ.

Πᾶσα ἰδιότης στηρίζεται ἐπὶ συνόλου προσόντων φυσικῶν και ἐπικτήτων ήτοι γνώσεων, ἅτινα εἶναι τὰ ἑξῆς:

- Σωματικὰ προσόντα, υγεία, βώμη, δεξιότης.
- Διανοητικὰ προσόντα, ἀντίληψις νοήσεως και μαθήσεως, κρίσις, διανοητικὴ βώμη και εὐστροφία.
- Ἠθικὰ προσόντα, δραστηριότης, σταθερότης, θάρρος τῶν εὐθυνῶν, πρωτοβουλία, ἀφοσίωσις, λεπτότης, ἀξιοπρέπεια.
- Γενικὴ μόρφωσις, ήτοι γνώσεις ἐπὶ πολλῶν θεμάτων μὴ ἀφορώντων ἀποκλειστικῶς τήν ἐξασκουμένην ἐργασίαν.
- Εἰδικαὶ γνώσεις, ἀφορῶσαι ἀποκλειστικῶς τήν ἐξασκουμένην λειτουργίαν ήτις εἶναι τεχνικὴ, ἐμπορικὴ, οικονομολογικὴ, κλπ.
- Πεῖρα, γνώσεις προερχόμεναι ἐκ τῆς τριβῆς τῆς ἐργασίας, ὡς προϊόντων τῆς ἐμμέσου προσωπικῆς διδασκαλίας τῶν γεγονότων.

Αἱ φυσικαὶ και ἐπίκτητοι ἰδιότητες αὗται ἀποτελοῦσι τὸ σύνολον τῶν οὐσιωδῶν προσόντων ἐκάστης ἐιδικότητος και, ὡς βλέπομεν, ἀναφέρονται εἰς σωματικὰ, διανοητικὰ και ήθικὰ προσόντα, γενικὴν μόρ-

φωσιν, πείραν, και εἰς εἰδικὰς γνώσεις σχετιζόμενας πρὸς ἐκάστην λειτουργίαν.

*Ἡ σπουδαιότης ἐκάστου στοιχείου ἀπαρτίζοντος τὰ προσόντα ἐκάστης λειτουργίας εἶναι ἀνάλογος πρὸς τήν φύσιν και τήν σπουδαιότητα αὐτῶν. Οὕτω εἰς ἐπιχειρήσιν ἐνεργουμένην ὑφ' ἐνὸς μόνου προσώπου συγκεντροῦντος πάσας τὰς λειτουργίας, τὰ ἀναγκαιοῦντα προσόντα εἶναι φυσικῶ τῆ λόγῳ περιορισμένα εἰς ἕκτασιν. Εἰς τήν μεγάλην ἐπιχειρήσιν, τοῦναντίον, ὅπου αἱ πράξεις εἶναι ποικίλαι και σπουδαῖαι, τὸ προσωπικὸν ὀφείλει νὰ κατέχη πολυαριθμους και εἰς μέγαν βαθμὸν ἀνεπτυγμένας ἰδιότητας, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ λειτουργίαι εἶναι κατανεμημέναι μεταξὺ πολλῶν προσώπων ἕκαστος τούτων ἀρκεῖ νὰ κατέχη περιορισμένον μέρος τῶν προσόντων τῶν ἀναγκαιοῦντων διὰ τὸ σύνολον τῆς ἐπιχειρήσεως.

*Ο κ. Φαυὸλ ἀπεπειράθη δι' ἀριθμητικῆς κατανομῆς νὰ καθορίσῃ τήν σχετικὴν σημασίαν ἐκάστου τῶν προσόντων, ἅτινα χαρακτηρίζουσι τήν ἀξίαν τῶν ὑπαλλήλων και τῶν διευθυντῶν τῶν ἐπιχειρήσεων σχηματίζοντας σειρὰν πινάκων.

Και εἰς μὲν τὸν πίνακα ὑπ' ἀριθ. 1 ἐμφαίνονται αἱ ἀναγκαιοῦσαι

ΠΙΝΑΞ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1

Σχετικὴ σημασία τῶν διαφορῶν προσόντων τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὸ προσωπικὸν τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων

Μεγάλαι ἐπιχειρήσεις

(κατὰ τὸν H. Fayol)

Κατηγορίαι προσωπικοῦ	Ἰδιότητες					Σύνολον
	Διοικητικαὶ	Τεχνικαὶ	Εμπορικαὶ	Οικονομολογ.	Ασφαλείας	
<i>Διὰ Μεγάλην ἐγκατάστασιν</i>						
*Εργάτης	5	85	5	5	5	100(a)
*Επιστάτης	15	60	5	10	10	100(b)
Προϊστάμενος σύνεργου	25	45	5	10	15	100(c)
Τμηματάρχης	30	30	5	5	15	100(d)
Προϊστάμενος τεχνικῆς ὑπηρεσίας	35	30	10	5	10	100(e)
Διευθυντής	40	15	15	10	10	100(f)
<i>Σύνολον πολλῶν ἐγκαταστάσεων</i>						
Γενικὸς Διευθυντής	50	10	10	10	10	100(g)
<i>Τὸ Κράτος ὡς Βιομηχανία</i>						
*Υπουργὸς	50	10	10	10	10	100(h)
*Ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους	60	8	8	8	8	100(i)

Σημειώσεις. Τὰ λατινικὰ στοιχεία παρατέμνουσιν εἰς τὰς ἀντιστοιχοῦς κατηγορίας τοῦ σχεδιαγράμματος ὑπ' ἀριθ. 3 εἰς τὸ τέλος τῆς ἐργασίας.

ιδιότητες των διαφόρων λειτουργιών της τεχνικής λειτουργίας μεγάλης βιομηχανικής επιχειρήσεως.

Είς δὲ τὸν πίνακα ὑπ' ἀριθ. 2 ἐμφαίνονται αἱ ἀναγκαιοῦσαι ιδιότητες τῶν διευθυντῶν τῶν διαφόρου μεγέθους βιομηχανικῶν επιχειρήσεων.

Ἐξετάζοντες τὴν διάταξιν καὶ τὰ πορίσματα τοῦ πίνακος ὑπ' ἀριθ. 1 παρατηροῦμεν ὅτι τὸ μὲν προσωπικὸν υποδιαιρεῖται κατὰ τὴν ἐξῆς ἱεραρχικὴν σειρὰν ἐργάται, ἀρχιεργάται, προϊστάμενοι συνεργείων, τμηματάρχαι, προϊστάμενοι ὑπηρεσιῶν, διευθυνταί. Ἡ δὲ ὀλικὴ ἀξία τῶν προσόντων λειτουργοῦ τινὸς καθορίζεται εἰς 100 δι' ἕκαστον βαθμὸν, χωρὶς οἱ ἀριθμοὶ οἱ ἀπαρτίζοντες τὸ σύνολον τοῦτο νὰ παριστώσι ιδιότητας συγκριτὰς μεταξὺ ἀλλήλων διὰ διαφόρους βαθμοὺς. δηλαδὴ δὲν πρόκειται διὰ τοῦ πίνακος νὰ δοθῇ κοινὸν μέτρον μεταξὺ τῶν προσόντων ἐργάτου καὶ ἀρχιεργάτου ἢ διευθυντοῦ, διότι βεβαίως δὲν ὑπάρχει ὁμοιότης μεταξὺ τῶν ὁμωνύμων προσόντων ἐνὸς ἐκάστου βαθμοῦ καὶ δὲν πρόκειται νὰ συγκριθῇ ἡ ἀξία π. χ. ἐνὸς ἐργάτου πρὸς τὴν ἀξίαν ἐνὸς τμηματάρχου. Ὡστε τὰ στοιχεῖα τὰ ἀπαρτίζοντα ἐκάστην ιδιότητα εἶναι διάφορα δι' ἕκαστον βαθμὸν τῆς ἱεραρχικῆς σειρᾶς, οὕτω δὲν ὑπάρχουσι πολλὰ τὰ κοινὰ μεταξὺ τῶν τεχνικῶν, διοικητικῶν ἢ ἄλλων ιδιοτήτων κατωτέρου ὑπαλλήλου καὶ τῶν ἀντιστοίχων ἀνωτέρου προϊσταμένου.

ΠΙΝΑΞ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2

Σχετικὴ σημασία τῶν διαφόρων προσόντων τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὸ προσωπικὸν τῶν βιομηχανικῶν επιχειρήσεων

(κατὰ τὸν Η. Fayol)

Ἰδιότητες Προϊσταμένων βιομηχανικῶν επιχειρήσεων διαφόρου μεγέθους

Κατηγορίαι προϊσταμένων	Ἰδιότητες						Σύνολον
	Διοικητικαὶ	Τεχνικαὶ	Ἐμπορικαὶ	Οἰκονομολογ.	Ἀσφαλείας	Λογιστικαὶ	
Στοιχειώδης ἐπιχείρησις	15	40	20	10	5	10	100(m)
Μικρὰ ἐπιχείρησις	25	30	15	10	10	10	100(n)
Μέση ἐπιχείρησις	30	25	15	10	10	10	100(o)
Μεγάλη ἐπιχείρησις	40	15	15	10	10	10	100(p)
Πολὺ μεγάλη ἐπιχείρησις	50	10	10	10	10	10	100(q)
Τὸ Κράτος ὡς ἐπιχείρησις	60	8	8	8	8	8	100(r)

Οἱ συντελεσταὶ τοῦ πίνακος ἀποτελοῦσι κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ συγγραφέως τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ γνώμην καὶ παραδέχεται ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀμφισβητηθῶσι.

Ἐκ τοῦ πίνακος προκύπτουν τὰ ἐξῆς συμπεράσματα.

- 1.) Τὸ κυριώτερον προσὸν τοῦ ἐργάτου εἶναι τὸ τεχνικόν.
- 2.) Ἐφ' ὅσον ἀνερχόμεθα τὴν ἱεραρχικὴν βαθμίδα ἢ σχετικὴ σημασία τῶν διοικητικῶν προσόντων ἀυξάνει τῶν δὲ τεχνικῶν βαίνει ἐλαττωμένη. Εἰς τὴν 3ην ἢ 4ην ἱεραρχικὴν βαθμίδα ὑπάρχει ἰσότης μεταξὺ τῶν δύο τούτων προσόντων.
- 3.) Τὸ κυριώτερον προσὸν τοῦ διευθυντοῦ εἶναι τὸ διοικητικόν. Καὶ διὰ τοὺς ἀνωτέρους ἐπιβαθμοὺς (γενικοῦ διευθυντοῦ, ὑπουργοῦ, ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους) ἢ σημασία αὐτοῦ ἀυξάνει.
- 4.) Τὰ ἐμπορικὰ καὶ οἰκονομικὰ προσόντα, τὰ προσόντα ἀσφαλείας καὶ τὰ λογιστικὰ ἔχουν τὴν μέγιστην αὐτῶν σημασίαν περὶ τὸν 5ον ἢ 6ον ἱεραρχικὸν βαθμὸν. Ὅταν δὲ ἀνυψούμεθα εἰς τὴν ἱεραρχίαν ἢ σχετικὴν σημασίαν τῶν προσόντων τούτων ἐλαττωταὶ καὶ τείνει εἰς ἐξίσωσιν αὐτῶν πρὸς ἀλληλα.
- 5.) Ἀπὸ τοῦ 4ου ἢ 5ου ἱεραρχικοῦ βαθμοῦ ὁ διοικητικὸς παράγων ἀυξάνει εἰς ἄκρον τῶν ὑπολοίπων, οὔτινες περιορίζονται καθ' ἕκαστον εἰς τὸ δέκατον τοῦ συνόλου.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ συμπεράσματα τῆς ἐξετάσεως τῶν ιδιοτήτων τοῦ προσωπικοῦ τῆς τεχνικῆς λειτουργίας βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως. Σημειωτέον ὅτι οὐδεὶς τούτων περιορίζεται εἰς μόνην τὴν τεχνικὴν λειτουργίαν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ πάντες συντρέχουσι εἰς τὰς ἄλλας λειτουργίας συμμετέχοντες εἰς αὐτάς, καὶ βλέπομεν ὅτι οἱ ἀνώτεροι προϊστάμενοι εἶναι μᾶλλον διοικηταὶ ἢ τεχνικοί.

Ἡ ἐξέτασις τῶν προσόντων τοῦ προσωπικοῦ μιᾶς ἐκάστης τῶν ἐτέρων λειτουργῶν ἦτοι τῆς ἐμπορικῆς, οἰκονομολογικῆς, ἀσφαλείας καὶ λογιστικῆς ἀγει εἰς ἕμοια συμπεράσματα ἀρκεῖ νὰ ἀντικατασταθῶσι τὰ τεχνικὰ προσόντα διὰ τῶν ἀντιστοίχων ἐκάστης λειτουργίας. Ὡστε φθάνομεν εἰς τὸ γενικὸν συμπέρασμα ὅτι εἰς οἰανδήποτε λειτουργίαν τὰ κυριώτερα προσόντα προκειμένου περὶ ὑποδεεστέρων βαθμῶν εἶναι τὰ προσόντα τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν λειτουργίας, ἦτοι τεχνικὰ διὰ τὴν τεχνικὴν ἐμπορικὰ διὰ τὴν ἐμπορικὴν, οἰκονομολογικὰ διὰ τὴν οἰκονομολογικὴν λειτουργίαν κτλ. καὶ ὅτι τὰ κυριώτερα προσόντα τῶν ἀνωτέρων βαθμῶν εἶναι πάντοτε τὰ διοικητικά. Εἰς τὸν πίνακα ὑπ' ἀριθ. 2 ἐξετάζονται ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων τὰ προσόντα τοῦ προϊσταμένου τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων διαφόρων ἐκτάσεων. Τὰ συμπεράσματα εἰς ἃ καταλήγομεν εἶναι: